

MUNKAÜGYI KAPCSOLATOK AZ ÉSZAK-AMERIKAI PROFESSZIONÁLIS SPORTBAN – EGY KUTATÁS TANULSÁGAI

LABOUR RELATIONS IN NORTH AMERICAN PROFESSIONAL SPORT: LESSONS FROM A STUDY

Taskó István Gábor* – Jakab Nóra**

Absztrakt

A nagy négy amerikai sportliga monopolstátuszban van a sportiparban. Olyan nagy szövetségek, amelyek a tárgyalóasztalnál jelentős eredményeket tudnak elérni, jelentős befolyással rendelkeznek. Ráadásul elég felkészültek saját maguk, vagy ügyvédjeik révén arra is, hogy lássák, tevékenységük mikor vonatkozik versenyjogi és mikor munkaügyi szabályozási területre, olykor kiaknázva mindkét szabályozásban rejlő lehetőségeket. Felkészültek. Erősek. Hatékonyak. Pontosan ez az oka annak, hogy a sztrájk, lockout és döntőbíráskodás eszközöket hatékonyan tudják alkalmazni. Jelen tanulmány tárgyát képező kutatásban ezek a kérdések voltak a fókuszban.

Kulcsszavak: sport, versenyjogi kollízió, sztrájk, lockout, döntőbíráskodás

Abstract

The big four American sports leagues have a monopoly on the sports industry. Big leagues that can achieve significant results at the bargaining table have significant influence. Moreover, they are well equipped, either by themselves or through their lawyers, to see when their activities apply to competition law and when to labour regulation, sometimes exploiting the potential of both. They are prepared. They are strong. Effective. This is precisely why they can use strike, lockout and arbitration tools effectively. These were the focus of the research that was the subject of this study.

Keywords: sport, competition law conflict, strike, lockout, arbitration

1. Ráhangelődés

A munkajog nemcsak az egyének, hanem a kollektíva viszonyait is magában foglalja. A munkajog a maga egységében és szerkezetében a magán- és közjog határán helyezkedik el. A munkajog lényegi velejárója továbbá, hogy szabályai állandóan változnak, többnyire lekövetik a gazdasági és társadalmi eseményeket. *Prugberger Tamás* írja, hogy a munkajog a polgári államokban egy evolúciós jogfejlődés terméke.¹

* Ötödéves, nappali tagozatos joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

** Jakab Nóra, PhD dr. habil., egyetemi tanár, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézet, 3515 Miskolc-Egyetemváros, nora.jakab@uni-miskolc.hu.

¹ PRUGBERGER Tamás. Az új Ptk. és a munkajogi szabályozás, különös tekintettel az egyéni és a kollektív munkaszerződésre, in: A munkajog és a polgári jog kodifikációs és funkcionális összefüggései (szerk.: Manfred Ploetz - Tóth Hilda) Novotni Kiadó, Miskolc, 2001. 73.

Kiss György 2005-ben azt írta: „A modern munkajog több mint két évszázados története során az egyszerű bérleti szerződésből fejlődött az egyéni és kollektív munkakapcsolatok jogává. ...”² A kollektív munkakapcsolatok jelentősége pedig az angolszász jogrendszerben is meghatározó. Jelen kutatómunkában a hivatásos sport világában végbemenő kollektív tárgyalásokkal foglalkozotunk, amelyet hosszú munkaügyi viták periódusai jellemeznek. A sport világában végbemenő tárgyalások számos szempontból a tükörképét adják a más, hagyományos iparágakban végbemenő folyamatnak – azaz a munkavállalók és munkáltatók gazdasági eszközeiket használva, mint például a sztrájk vagy a lockout³, próbálnak előnyösebb pozícióba kerülni a tárgyalóasztalnál. A professzionális ligák és a játékosok szakszervezetei viszont olyan egyedi tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek a kollektív tárgyalások szempontjából különleges kihívásokat és jogi problémákat vetnek fel. Mint számos más területe a sportnak a mai világban, a munkaügyi viták és az esetleges munkabeszüntetés is a nagy nyilvánosság rivaldafényében játszódik le. A professzionális sportban történő munkaügyi tárgyalások igazi különlegessége és komplexitása viszont a munkajog és a versenyjog ütközéséből ered, amely a játékosok és tulajdonosok közötti kollektív tárgyalások nagyrésztében központi szerepet játszik. A kutatás célja az volt, hogy bemutassa a kollektív tárgyalások jellegzetességeit a hivatásos sportligák és játékosai között a négy nagy észak-amerikai sportligában és megvizsgálja a közelmúltban lezajlott munkaügyi harcokat, valamint a kollektív tárgyalások fejlődését. A kutatás céljának eléréséhez elengedhetetlen volt, hogy a föderális munkaügyi szabályozás céljaival összhangban a kollektív tárgyalások és ahhoz kapcsolódóan a munkaügyi kapcsolatok egyes területei is bemutatásra kerüljenek. Ennek jelentősége abban áll, hogy az esetjogban általánosságban kialakított elvek a sztrájk, lockout és a döntőbíráskodás körében az amerikai sportolók eszköztárába került, s szívesen éltek ezen fegyverekkel a kollektív tárgyalási folyamat során. Ennek megértéséhez kutatásokat folytattunk a sztrájk, lockout és döntőbíráskodás esetjogi megítéléséről és fejlődéséről.

Módszertani szempontból a kutatás a kvalitatív dokumentumelemzés (QDA) módszerét alkalmazta fő módszerként. A QDA egy olyan kutatási megközelítés, amelyet az írott dokumentumok tartalmának szigorú és szisztematikus elemzésére használnak. A jogtudományi kutatásban ez a módszer megkönnyíti a jogelmélet és joggyakorlat pártatlan és következetes elemzését. A felhasznált dokumentumok elsődleges forrásként szolgáltak, és a kutatás célja alapján kerültek kiválasztásra. Ezek a dokumentumok mindegyike online elérhető és a nyilvánosság számára hozzáférhető.

A kutatás elején az alábbi kutatási kérdések kerültek megfogalmazásra:

1. Milyen szerepe van a sztrájknak és lockoutnak a föderális munkaügyi szabályozásban és a gyakorlatban?
2. Melyek a kollektív tárgyalások jellemzői a hivatásos sportban?
3. Mit jelent a versenyjog és a munkajog közötti konfliktus, ez hogyan érvényesül a négy ligában?

A kollektív tárgyalás mögötti jogalkotói szándék az, hogy ösztönözze a munkáltatókat és munkavállalókat egy önkéntes, kormányzati behatástól mentes kollektív szerződés megkötésére.⁴ Ezzel a szándékkal két célt próbál elérni a szövetségi szabályozás: az egyik, hogy a tárgyalások jóhiszeműen menjenek végbe, a másik, hogy a tárgyalóasztalnál mindkét fél engedjen a másiknak. Emiatt tehát a jogalkotó mindkét félnek közel egyenlő tárgyalóerőt

² KISS György: Munkajog, Osiris Kiadó, Budapest, 2005, 15.

³ Az Egyesült Államokban a lockoutok körül folyó vita rávilágít az ország munkaügyi kapcsolatrendszerének átfogó és árnyalt megértésére.

⁴ Michael A. MCCANN (ed.): The Oxford handbook of American sports law, Oxford, Oxford University Press, 2017. 210.

biztosít és elősegíti, hogy a felek határozzák meg az egyezségük tartalmát. A munkajogi szabályozás ezt az egyensúlyt úgy biztosítja, hogy felruhazza a munkavállalókat a sztrájk jogával, a munkáltatók pedig kizárhatják alkalmazottaikat a munkavégzés helyéről. A sztrájk a munkavállaló joga, amely alapján beszüntetheti a munkát, még a lockout a munkáltató oldalán lévő egyensúly, amely lehetővé teszi, hogy kizárja munkavállalóit a munkavégzés helyéről. A bíróságok felismerték, hogy ezek a gazdasági eszközök elősegítik az önkéntesen létrejött megállapodásokat a munkáltatók és a szakszervezetek között.⁵ Így tehát a kormány dolga mindössze annyi, hogy bíróként lépjen fel a gazdasági küzdelemben.⁶ Professor Weistart ezt így magyarázta: a szövetségi munkaügyi irányelvek elfogadják, hogy a szerződési szabadság alapelveinek kell érvényesülnie ezekben kérdésekben és a felek akaratuk szerint alakítják a megállapodásaikat, s a bíróságok nem térnek ki a szerződés megkötése mögött húzódo szándéokra vagy annak ésszerűségére.⁷

Sokan fel sem tudjuk fogni, mit is jelent, ha a felek kapcsolatrendszerét nem az egyéni munkaszerződés és a jogszabályok alakítják, hanem a kollektív tudat. Észak-Amerikában a kollektív tárgyalások élnek, a számunkra csak irodalomból ismert tárgyalási technikák a tárgyalási holtponthoz elkerülésére valódi tartalommal bírnak.

2. Kik is a felek?

A kutatás fókusza az észak-amerikai profi sport. Kik is ők valóban?

A Nemzeti Kosárlabda Szövetség (angolul: National Basketball Association továbbiakban: NBA) egy professzionális kosárlabda liga Észak-Amerikában, ahol a világ legjobb kosárlabdajátékosai versenyeznek minden évben.⁸ Az NBA 1949. augusztus 3.-án jött létre amikor az Amerikai Kosárlabda Szövetség (angolul Basketball Association of America, BAA) és a Nemzeti Kosárlabda Bajnokság (angolul: National Basketball League, NBL) összeolvadt.⁹ A Liga később sajátjaként ismerte el a BAA történelmét és alapítását 1946. június 6.-ára teszi.¹⁰ 1976-ban az NBA összeolvadt egy másik konkurens ligával az Amerikai Kosárlabda Szövetséggel (angolul: American Basketball Association, ABA) ezáltal további négy csapat csatlakozott.

Összesen 30 csapat szerepel a ligában, amelyek két konferenciára (Nyugati és Keleti) és konferenciánként 3 divízióra (Nyugati konferencia: északnyugati, csendesóceáni és délnyugati Keleti konferencia: atlanti, központi és délkeleti) osztoznak. A szezon alapszakaszra és rájátszásra bontható és októbertől júniusig tart. Az alapszakasz 82 mérkőzésből áll, melyet a rájátszás követ, ami négy fordulóból áll és minden forduló négy győztes meccsig tart. A Rájátszásban mindkét konferenciából a legjobb nyolc csapat képviselteti magát, majd az utolsó fordulóban a két konferencia legjobb csapata méri össze a tudását az NBA Döntőben (NBA

⁵ Michael H. LEROY: The narcotic effect of antitrust law in professional sports: How the Sherman Act subverts collective bargaining, Tul. L. Rev., 86 (2011), 859.

⁶ Michael H. LEROY: Lockouts involving replacement workers: An empirical public policy analysis and proposal to balance economic weapons under the NLRA, Wash. ULQ, 74 (1996), 981.

⁷ John C. WEISTART: Judicial Review of Labor Agreements: Lessons from the Sports Industry, Law & Contemp. Probs., 44 (1981), 109.

⁸ „About NBA” <https://www.nba.com/news/about> (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

⁹ "This Date in the NBA: August". National Basketball Association (<https://www.nba.com/news/history-this-date-in-nba-aug>) (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹⁰ "This Date in the NBA: June". National Basketball Association. (<https://www.nba.com/news/history-this-date-in-nba-june>) (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

Finals). A játékosok képviselőjét a Nemzeti Kosárlabda Szövetség Játékosainak Egyesülete látja el (angolul: National Basketball League Players Association továbbiakban: NBAPA).¹¹

A Nemzeti Futball Liga (angolul: National Football League, továbbiakban NFL) egy professzionális amerikai futball liga Észak-Amerikában. Az NFL a nagy észak-amerikai sportligák egyike, és a legmagasabb szintű professzionális amerikai futballt vonultatja fel a világon. A liga 32 csapatot szerepeltet, amelyek két konferenciára oszlanak. Az egyik konferencia az Amerikai Futball Konferencia (angolul American Football Conference, AFC) nevet viseli, a másik pedig a Nemzeti Futball Konferencia (angolul National Football Conference, NFC) néven fut. Az NFL szezon minden évben egy 3 hetes előszezonnal kezdődik, majd ezt követi egy 18 hetes alapszakasz, amely alatt minden csapat 17 meccset játszik (hetente egyet) és van egy szabad hét is (bye week). Az alapszakasz végeztével 7 csapat mindkét konferenciából (4 divízió győztes és 3 úgynevezett wildcard csapat) továbbjut a rájátszásba. A rájátszás egyenes kieséses rendszerben zajlik le, melynek végén a két konferencia győztes csapat döntőt játszik a bajnoki címért (Super Bowl).¹²

Az NFL 1920-ban alakult meg akkor még Amerikai Hivatásos Futball Szövetség (angolul: American Professional Football Association, APFA) néven, aztán az 1921-es szezont követően keresztelték át Nemzeti Futball Ligára. A bajnokság győztesét először az alapszakaszt követő tabella alapján állapították meg, majd a konkurens Amerikai Futball Ligával (angolul: American Football League, AFL) történő összeolvadást megelőzően 1967-ben tartották meg először a Super Bowl-t, akkor még azért, hogy fény derüljön arra, hogy a két liga bajnoksapatai közül melyik a jobb. Az 1970-es összeolvadás után is fennmaradt ez a gyakorlat és azóta is februárban, a Super Bowl-al zárul minden NFL szezon. Az NFL játékosait a Nemzeti Futball Liga Játékosainak Egyesülete (angolul: National Football Players Association továbbiakban: NFLPA) képviseli.¹³

A Nemzeti Jégkorong Liga (angolul: National Hockey League továbbiakban: NHL) egy professzionális jégkorong bajnokság Észak-Amerikában. A ligában 32 csapat szerepel, 25 az Egyesült Államokból és 7 Kanadából. A csapatok minden szezonban versenybe szállnak a Stanley kupáért (angolul: Stanley Cup) amely a legnagyobb múltú sport trófea Észak-Amerikában. Az NHL is egyike a legnagyobb sportligáknak a kontinensen és a legmagasabb színvonalú jégkorong megmérettetésnek tartják a világon. 1917 november 26-án jött létre Montrealban és azonnal átvette helyét elődjének, a Nemzeti Jégkori Szövetségnek (angolul: National Hockey Association, NHA) A liga először a Stanley kupáért folyó bajnokságok közötti versenyben szerepelt, ám 1926-ra, csődöknek és összeolvadásoknak köszönhetően, az egyedüli jégkorong liga maradt Észak-Amerikában. Az NHL szezon általában októbertől júniusig tart és egy 82 mérkőzéses alapszakaszra, valamint rájátszásra tagolódik. A rájátszásba 16 csapat jut és egy négy fordulos torna dönti el a végső bajnokot, aki jogosult lesz a magasba emelni a Stanley kupát. A fordulók 4 győztes mérkőzésig tartanak.¹⁴ A Nemzeti Jégkorong Liga játékosait a Nemzeti Jégkorong Liga Játékosainak Egyesülete (angolul: National Hockey League Players Association, továbbiakban: NHLPA) képviseli.¹⁵

A Major League Baseball (továbbiakban: MLB) egy professzionális baseball liga Észak-Amerikában és a legmagasabban jegyzett baseball liga a világon. Az MLB is része a Big Four

¹¹ <https://nbpa.com/about> (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹² GULIZIA, Anthony; WILLIS, Jeremy. How the NFL took over America in 100 years. 2019. augusztus 14. ESPN.com (https://www.espn.com/nfl/story/_/id/27321898/how-nfl-took-america-100-years) (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹³ <https://nhlpa.com/about> (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹⁴ MARSH, James. National Hockey League (NHL). 2012. (<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/national-hockey-league>) (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹⁵ <https://www.nhlpa.com/the-pa/what-we-do> (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

jelzővel illetett négy nagy amerikai sportligának, amelyet e fejezet keretei között tárgyalunk. Az MLB két ligát is tömörít magában, egyenként 15 összesen 30 csapattal.¹⁶ Az „idősebbik” a Nemzeti Liga (angolul: National League, NL) 1876-ban alakult meg a „fiatalabbik” Amerikai Liga (angolul: American League, AL) 1901-ben formálódott meg. Közös történelmük során a két liga konkurált egymással és volt rá példa, hogy a játékosok ligát váltottak, viszont 1903-ban a felek aláírták a Nemzeti Megállapodást (angolul: National Agreement), amely a két liga együttműködéséről szóló dokumentum volt, ezáltal létrehozva a Major League Baseball, amely ennek köszönhetően legrégebbi sportliga az egész világon. Ezt követően egészen 2000-ig különálló jogi személyekként funkcionáltak, majd ekkor összeolvadtak véglegesen.¹⁷

Az MLB szezon április első hetében indul és minden csapat 162 mérkőzést játszik az alapszakaszban. Mindkét ligából 6 csapat jut a rájátszásba, amely a két liga legjobb csapatainak az összecsapásával végződik és négy győztes mérkőzésig tart. A döntő pedig a World Series elnevezést viseli. Az MLB játékosait a Major League Baseball Játékosok egyesülete (Major League Baseball Players Association, továbbiakban: MLBPA) képviseli.¹⁸

Kutatásunkban tehát ezen szervezetek munkaügyi kapcsolatait vizsgáltuk.

3. A kutatás eredményei

A továbbiakban a kutatás eredményeit foglaljuk össze.

A sztrájk a történelem során elsősorban a munkáltatói elnyomásra és kizsigerelésre jelent meg válaszul a munkavállalók részéről. Munkáltatói oldalról vizsgálva a sztrájk elismerése jelentős reakciót váltott ki, hiszen ennek hatására jelentek meg a bojkottok, valamint a termelés leállítása, amely feszültséget keltett a fogyasztói társadalmon belül. Ennek következményeként az államoknak nem volt más lehetőségük mint, hogy biztosítsanak egy olyan jogintézményt a munkáltatók számára, amellyel hatékonyan fel tudnak lépni az először még csak jogszerűtlenül folytatott, majd később a jogosan véghezvitt sztrájkok ellen. Így született meg a kizárás, azaz lockout, intézménye, mint a munkáltató eszköze arra, hogy gazdaságilag fel tudjon lépni munkavállalóival szemben. Ez a két jogintézmény tehát jelentős befolyást gyakorol a munkaügyi kapcsolatokra, valamint a gazdasági viszonyokra egyaránt. Ha megvizsgáljuk azt, hogy ezeket a jogintézményeket kik alkalmazzák, megállapíthatjuk, hogy a felek gazdasági szempontból nem egyenlőek, név szerint a munkavállalók kevesebb erőforrással rendelkeznek, mint az őket alkalmazó munkáltatók. Ez vezethetett ahhoz, hogy a munkavállalók felismerték, hogy, ha egységesen lépnek fel, nagyobb eredményeket érhetnek el a munkáltatókkal szemben és innentől beszélhetünk kollektivitásról, amely meghatározó eleme a modern munkajogi kapcsolatoknak. Ez egy komplex terület képét adja vissza számunkra általánosságban is viszont ez még bonyolódhat, ha hozzávesszük egyes iparágak jellegzetességeit és szabályait.

A kutatás során bemutatásra került a négy nagy amerikai sportliga (angolul: Big Four, Major Leagues) röviden, valamint áttekintettük, hogy miként értek el de facto monopolstátuszt a saját sportjukon belül. Ez a monopolstátusz a kollektív tárgyalások egy fontos jellemzője. Ráműtattunk arra, hogy ezen státusz miatt a felek a sztrájk, lockout és döntőbíráskodás eszközöket hatékonyan tudják alkalmazni. Ráadásul elég felkészültek saját maguk, vagy ügyvédjeik révén arra is, hogy lássák, tevékenységük mikor vonatkozik versenyjogi és mikor munkaügyi szabályozási területre, olykor kiaknázva mindkét szabályozásban rejlő

¹⁶ „About MLB” <https://www.mlb.com/official-information/about-mlb> (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹⁷ „Year In Review: 2000 National League”. Baseball-Almanac.com. (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

¹⁸ <https://www.mlbplayers.com/about> (Letöltés ideje: 2024. 11. 15.)

lehetőségeket. Felkészültek. Erősek. Hatékonyak. Bár a munkaügyi kapcsolatok hasonlóak a sport és nem sport iparágakban, számos különleges eleme van a professzionális sportnak a kollektív tárgyalás szempontjából, amely megbillentheti az egyensúlyt a játékosok (munkavállalók) és tulajdonosok (munkáltatók) között: a ligák monopóliumhelyzete is ilyen.

Első kutatási kérdés az volt, hogy milyen szerepe van a sztrájkoknak és lockoutoknak a föderális munkaügyi szabályozásban és a gyakorlatban? Megismertük az Egyesült Államokbeli munkaügyi jogszabályok rendszerét, a mögöttes jogalkotói szándékot, valamint a viszonyokat, amelyek hatással voltak az előbb említettek fejlődésére. A szabályozás mögötti jogalkotói célkitűzés az volt, hogy a felek egyenlő erőviszonyok mellett, egy jóhiszeműen és törvényesen lefolyó eljárás alatt, kormányzati behatástól mentes megállapodásra jussanak. Am kezdetben a munkáltatók jelentős gazdasági fölényrel rendelkeztek a munkavállalókkal szemben, ehhez még az is hozzájárult, hogy a bíróságok rutinszerűen szüntették be a sztrájkokat, mert álláspontjuk szerint törvényellenesek voltak. Ezt az állapotot a Kongresszus a Norris-LaGuardia törvény elfogadásával kívánta orvosolni, amely csökkentette a bíróságok hatáskörét a sztrájkokkal kapcsolatos munkaügyi vitákban, ezáltal is hozzájárulva a jogalkotói szándék megvalósulásához, miszerint a feleknek bírói behatástól mentes megállapodásra kell jutniuk. Ezt követően pedig még két új törvény került elfogadásra, név szerint a Nemzeti Munkaügyi Kapcsolatokról szóló törvény (National Labor Relations Act, „NLRA”) (más néven a Wagner törvény, 29 U.S.C. § 151) és a Munkaügyi kapcsolatokról szóló törvény (Labor Management Relations Act, LMRA) (más néven a Taft-Hartley törvény 29 U.S.C. § 141) abból a célból, hogy a kollektív tárgyalást jelölje ki, mint a munkáltatók és munkavállalók szakszervezetei közti kapcsolatokat irányító eljárást. Itt is megerősítésre került, hogy a bíróságnak és a kormánynak távol kell maradnia az ilyen jellegű tárgyalásoktól.

Vizsgáltuk a lockout-ot mint a munkáltató gazdasági fegyverét és annak fejlődését. A lockout gazdasági fegyverre való fejlődésének számos állomását tudjuk elkülöníteni. Onnantól kezdve, amikor még az intézmény csak szokásjogi alapokon állt és nem volt egyensúlyban a vele szemben alkalmazott sztrájkokkal, mint a munkavállalók gazdasági fegyverével. Folytatva azzal, amikor az NLRB felismerte ezt a helyzetet, valamint a Legfelsőbb Bíróság (angolul: Supreme Court) kiszélesítette alkalmazhatóságát a NLRB kontra Truck Drivers Local Union No. 44 ügyben, ami által egy védelmi mechanizmussá vált. Végezetül pedig a mérföldkő jellegű American Ship Building Co. kontra. NLRB ügygel bezárólag, amelyben engedélyezve lett a lockout, mint gazdasági nyomásgyakorló eszköz használata. Ezt követően az NLRB még két ítéletben erősítette meg a lockout hatékonyságát ezáltal elnyerve a jelenlegi formáját, mint a sztrájk ellenpárjaként alkalmazható gazdasági fegyver.

Második kutatási kérdés volt, hogy melyek a kollektív tárgyalások jellemzői a hivatásos sportban. Bemutatásra került a hivatásos sportban végbemenő kollektív tárgyalások története, hogy miről is tárgyalhatnak a játékosok és a sportligák, valamint tettünk egy történelmi kitekintést az eddig végbement munkaügyi viszályokra, amelyek ezt a területet és az itt végbemenő kollektív tárgyalások menetét is alakították. Legvégül pedig röviden beszélünk arról a dinamikai váltásról, amit a lockout fejlődése idézett elő az iparágban.

Feltártuk azokat a tényezőket, amelyek a sportban végbemenő kollektív tárgyalást igazán összetetté teszik. Bár a felszínen ez a folyamat is hasonlóan tűnhet más iparágakhoz, két okból mégis nagyon különböző és komplex az eljárás. Elsősorban a játékosok és szakszervezeteik jellegzetességei ütköznek ki. A hivatásos sportolók egy nagyon egyedi szaktudás birtokában vannak, tehát nehezen helyettesíthetőek, valamint karrierjük igen rövid más munkavállalóhoz képest. Azt is hozzá kell tenni, hogy Észak-Amerikában a sportligák szinte monopóliummal rendelkeznek az adott sportjukban, így nem feltétlen lehet alternatívát találni a foglalkoztatásra. Ezáltal a hivatásos sportolók sztrájkútörőképesége is csökken. Ami

miatt egy esetleges munkaügyi vita esetén nem biztos, hogy túlélnek a menedzsmentet. Másodsorban ezek a ligák többmunkáltatós tárgyalásokat folytatnak a szakszervezetekkel, ami más iparágakban is jellemző, de ez esetben abból az igényből fakad, hogy az itt szereplő csapatoknak szüksége van egységes feltételekre a működéshez. Ez viszont egy másik problémához vezet, ami pedig a piackorlátozó magatartás felmerülése. Ezt az Egyesült Államokban a Sherman törvény (Sherman Act, 15 U.S.C. §) szabályozza. A versenyjog belépése a képbe számos új problémát keletkeztet és ezért is ennyire komplex a profi sportban végbemenő kollektív tárgyalási folyamat.

Harmadik kutatási kérdés az volt, hogy mit jelent a versenyjog és a munkajog közötti konfliktus, ez hogyan érvényesül a négy ligában. A trösztellenes törvények központi célja a verseny előmozdítása. A kollektív tárgyalások központi célja ugyanakkor a verseny megszüntetése, a klasszikus szakszervezeti elmélet szerint a bérverseny megszüntetése minden olyan munkavállaló között, akik ugyanazt a munkát végzik ugyanabban az iparágban. Tekintettel ezekre az eltérő célokra, a trösztellenes törvények és a kollektív tárgyalások, s az azok eredményeképpen született megállapodások elkerülhetetlenül összeütközésbe kerülnek. Összehangolásuk érdekében gondosan meg kell különböztetni azt a fajta versenyt, amelyet a törvénynek elő kell segítenie, attól a versenytípustól, amelyet a kollektív alkudozás érint. Ismertettük, hogy hogyan alakult ki ez a konfliktus, valamint, hogy ezt később hogyan orvosolták. Kezdetben még a szakszervezeti működést is versenyellenesnek tekintették egyes esetekben, majd, amikor a jogalkotó rájött, hogy a szakszervezeti működés elengedhetetlen a kollektív tárgyaláshoz kapcsolódó jogalkotói célkitűzés megvalósulásához, létrehozta a „törvényi munkaügyi mentességet”, amely kivonta az egyoldalú szakszervezeti működést a versenyjog hatálya alól. A „törvényi munkaügyi mentesség” viszont nem terjed ki a kollektív szerződés feltételrendszerére, amiből következőleg az versenyjogilag aggályos lehet. Erre válaszul született meg „nem törvényi munkaügyi mentesség”, amely kivette immáron a kollektív szerződést is a versenyjog célkeresztjéből. De ez még korántsem jelentett megoldást az összes problémára. Vizsgáltuk a „nem törvényi munkaügyi mentesség” fejlődését a hivatásos sportban végbemenő jogviták során. A profi sportban számos munkaügyi vita volt, amelynek témája a versenyjog és munkajog kollíziója, valamint a mentesség hatósugara volt. Ezek a konfliktusok már az első kollektív tárgyalásoktól kezdve előtérbe kerültek és számos perhez vezettek a játékosok és tulajdonosok között. Ezekben a perekben a bíróságoknak óhatatlanul ügyelniük kellett a versenyjog és munkajog kollíziójára, valamint hozzá kellett járulniuk a nem törvényi munkaügyi mentesség kiterjesztéséhez. Az első ügyekben a kivételt azért alkalmazták, hogy megvédjék a kollektív szerződésben kialakított feltételeket. A későbbiek során a kivételt kiterjesztették – különösen az NBA és NFL jogvitáiban – olyan esetekre, amikor a kollektív szerződés lejárt után a munkáltató olyan rendelkezést vezetett be, amelyről nem állapodtak meg. Az első mérföldkő a Mackey kontra NFL ügy volt, ahol meghatározták, hogy milyen feltételeknek kell megfelelnie a kollektív szerződésnek, hogy mentességet élvezzen. Később a Powell kontra NFL és a Brown kontra NFL ügyekben tovább bővült a mentesség hatósugara patthelyzet esetére is, valamint, ha az előző megállapodás lejár, de a tárgyalási viszony fennmarad. Ezt követően jött a Brady kontra NFL ügy, amelyben a bíróság kimondta, hogy a szakszervezet feloszlata a kollektív tárgyalási viszony megszűnését jelenti, ami által a mentesség hatályát veszti, így pontot téve a mentességet hatályát övező homálynak.

Számunkra nagyon érdekes volt azt olvasni, hogy a munkajogi szabályozást a versenyjogi szabályozás elé kell helyezni és a kollektív szerződés lejárt után is érvényesülnie kell, mivel a lejárat utáni szakszervezeti és munkáltatói magatartást továbbra is a munkajogi elvek átfogó sorozata szabályozza. Mennyivel másabb a munkajog egészéről és a munkaügyi kapcsolatokól való gondolkodás! A magyar kollektív tárgyalások általánosságban haldokolnak

és a profi sportban pedig kis híján nyoma sincs érdekképviselőnek. A kutatás egy teljesen új dimenzióba helyezte azt, hogy a felek miként tudják alakítani a saját jogviszonyaikat, majdnem úgy, mint a polgári jogban. Itt valóban érezhető az, hogy a kiszolgáltatottság ellensúlyozható, akár mindkét fél részéről. Egyetértünk LeRoy álláspontjával, amely szerint a versenyjogi pereskedés függővé tette az amerikai futball és kosárlabda játékosokat, ezáltal a Sherman törvény alapján indított eljárások felváltották a kollektív tárgyalásokat. Ez egy nem kívánt helyzet, mivel a jogalkotói szándék az NLRA alapján az, hogy a munkavállalók és munkáltatók kormányzati befolyástól mentesen rendezzék a munkaügyi vitáikat. Ezzel élesen szembe megy a baseball-ban kialakított joggyakorlat, amely teljesen mentes a versenyjogi szabályok alkalmazása alól. Tehát amíg a bíróságok befogadják a Sherman törvény alapján benyújtott kereseteket, a kollektív tárgyalás nem lesz népszerű a profi sportban. Ha ezt nem tennék, akkor idővel a munkavállalók és munkáltatók létrehoznának egy kifinomult tárgyalási rendszert, valamint vitáikat nehéz kompromisszumok árán rendeznék és képesek lennének engedményeket tenni a másik fél javára.

A versenyjogi mentesség kiterjesztését azzal tudjuk indokolni, hogy még a kezdetekben a hivatásos sportolók sokkal kiszolgáltatottabbak voltak a munkáltatóikkal szemben, mint a jelenlegi kollégáik és az alapvető gazdasági jogokért (mint például a nyugdíj, vagy az egészségügyi juttatások) való harc véleményünk szerint indokoltá tette a nagyobb fokú védelem biztosítását számukra. Ezzel szemben a jelenkor sportolói lényegesen több erőforrással és lehetőséggel rendelkeznek, amely a kollektív tárgyalások főbb szempontjainak változásában is kiütözik. Kezdetben az alapvető gazdasági jogok elérése volt a játékosok célja, mára ez áttevődött arra, hogy minél nagyobb részt kapjanak a generált bevételekből és minél kevesebb fizetési korlátozást kelljen elviselniük. A 21. század sportolói nagyon célorientáltak és a kollektív tudatuk is erős. Ezen felül rendelkeznek a szükséges erőforrásokkal, valamint a kellő felkészültséggel, hogy a jog által biztosított lehetőségeket kiaknázzák. Ezt bizonyítja, hogy amikor Powell és Brown ügyekben az NFL játékosok pert vesztettek, feloszlatták szakszervezetüket, hogy hozzáférjenek a versenyjoghoz, ezzel elindítva a lavinát, amely következtében a következő 15 évben precedenssé vált, hogy ha a játékosok nem érnek el eredményt a tárgyalásztalnál, feloszlatták a szakszervezetet, pert indítanak és a perben hozott ítélet fogja képezni a kollektív szerződésük alapját, így mellőzve a törvények által szabályozott és kijelölt kollektív tárgyalási folyamatot. Erre, véleményünk szerint, a baseballban alkalmazott teljes versenyjogi mentesség adhatna választ, amelynek hatására kialakulna az előző bekezdésben említett kifinomult tárgyalási rendszer, valamint ez a játékosokat a nehéz és felelősségteljes kollektív tárgyalási folyamat elsajátítására sarkallhatná, mint ahogyan azt az MLB gyakorlata is mutatta.

De lege ferenda javaslat tekintetében nehéz helyzettel álltunk szemben, mert a munkaügyi kapcsolatok területe nagyon sokszínű és különböző mind regionális, mind globális szinten. Számos tényező befolyásolhatja ezt a területet, mint például a gazdasági fejlettség vagy a munkavállalók tudata, a társadalmi berendezkedés, az adott ország történelme. Mivel teljesen eltérő nemzeti jogrendszerekről van szó, merőben más háttérrel, az észak-amerikai viszonyok alapján a magyar kollektív munkajog területével kapcsolatban nem volt célszerű javaslatok megfogalmazása a jogalkotóhoz címezve.